

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні кафедри
підприємництва і торгівлі

Протокол № 19 від «20» червня 2017

Зав. кафедри

Бавико О.Є.

РОБОЧА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
« АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ »

Кількість кредитів ECTS 7

Розробник:
Єрмак С.О., доцент кафедри
підприємництва і торгівлі,
к.е.н., доцент

2017 - 2018 навчальний рік

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова / вибіркова дисципліна	обов'язкова
Семестр	2-й
Кількість кредитів	7
Загальна кількість годин	210
Кількість модулів	2
Лекції, годин	36
Практичні/ семінарські, годин	36
Лабораторні, годин	
Самостійна робота, годин	138
Тижневих годин для денної форми навчання:	11,6
аудиторних	4
самостійної роботи студента	7,6
Вид контролю	курсова робота, екзамен

2. Мета та завдання дисципліни

Мета - формування знань, практичних навичок необхідних для ухвалення рішень в кризових ситуаціях і антикризового управління підприємством.

Завдання - вивчення методів діагностики фінансового стану підприємства, прогнозування кризових станів підприємства, розробка антикризової програми підприємства, вивчення причин виникнення кризових явищ в економіці та в системі управління, знання економічного механізму виникнення кризового стану на підприємстві, вивчення методики діагностики кризових ситуацій на підприємстві, комплексне обґрунтування основних ознак готовності підприємства, його менеджерів і персоналу до попередження, подолання або мінімізації наслідків кризових явищ, розробка стратегій і підходів до розвитку підприємства з урахуванням потенційних кризових явищ, застосування сучасних методів та інструментарію управління у кризових умовах.

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	У тому числі			
		л	п/с	лаб	сам. робота
1	2	3	4	5	6
Модуль- 1					
Модуль-					
Змістовий модуль 1: Теоретико-методологічні аспекти антикризового управління підприємством					
Тема 1. Суть і методологія дослідження кризових явищ в діяльності підприємства	18	4	4		10
Тема 2. Антикризове управління підприємством	18	4	4		10
Тема 3. Оцінка фінансового стану підприємства	24	4	4		16
Тема 4. Інститут банкрутства як механізм регулювання економіки	20	4	4		12
Разом за змістовим модулем 1	80	16	16		48

Змістовий модуль 2: Механізми стабілізації економічної діяльності підприємства					
Тема 5. Діагностика вірогідності банкрутства підприємства	22	4	4		14
Тема 6. Оцінка наслідків виникнення ситуації банкрутства на підприємстві	18	4	4		10
Тема 7. Потенціал виживання підприємства	21	4	4		13
Тема 8. Формування антикризової програми підприємства	21	4	4		13
Тема 9. Механізми стабілізації господарсько-фінансової діяльності підприємства при загрозі банкрутства	21	4	4		13
Разом за змістовим модулем 2	103	20	20		63

Модуль-2					
Курсова робота	27				27
Разом за модулем 2	27				27
Усього годин	210	36	36		138

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять		
№ з/п	Вид та тема заняття	Кількість годин
1	Семінар-дискусія Сутність та методологія дослідження кризових явищ у діяльності	4
2	Семінар запитань і відповідей Антикризове управління підприємством	4
3	Практичне заняття Оцінка фінансового стану підприємства	4
4	Семінар-дискусія Інститут банкрутства як механізм регулювання економіки	4
5	Практичне заняття Діагностика вірогідності банкрутства підприємства	4
6	Семінар запитань і відповідей Діагностика наслідків виникнення ситуації банкрутства	4
7	Практичне заняття Потенціал виживання підприємства	4
8	Практичне заняття Формування антикризової програми підприємства	4
9	Практичне заняття Механізми стабілізації господарсько-фінансової діяльності підприємства при загрозі банкрутства	4

5. Індивідуальні завдання

1. Огляд періодичної і монографічної наукової літератури.
2. Підготовка рефератів, доповідей за обраною темою.
3. Добір статистичної інформації щодо економічного розвитку підприємства – суб'єкта дослідження, стану його системи менеджменту.
4. Підготовка тез доповідей з метою виступу на університетських, всеукраїнських та міжнародних семінарах та конференціях.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Вид та тема занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні аспекти антикризового управління підприємством			
Семінар-дискусія Тема 1. Сутність та методологія дослідження кризових явищ у діяльності	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Криза: суть, природа, характер, причини і наслідки їх виникнення. Тенденції існування підприємства: функціонування і розвиток. Суперечності. Криза. Кризова ситуація. Характерні ознаки кризи. Чинники, що впливають на кризу. Причини криз. Фази циклів суспільного відтворення, підприємства і кризи і їх прояву. Класичний цикл суспільного відтворення. Разновідності циклів: цикли Кондратьєва, цикли Коваля, цикли Жюглара, цикли Китчина, цикли Мітчела, Фази	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та

Вид та тема занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
		<p>життєвого циклу підприємства. Життєвий цикл кризи. Типологія і основні ознаки криз. Джерело [1, 2, 3, 5, 6, 9].</p> <p>2. Самотестування.</p> <p>3. Підготовка до презентації доповіді.</p>	обговорювання доповідей
Семінар запитань і відповідей Тема 2. Антикризове управління підприємством	10	<p>1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Поняття, цілі і завдання антикризового управління. Функції антикризового управління. Суб'єкти антикризового управління. Суть антикризового управління. Чинники, що визначають ефективність антикризового управління. Необхідність антикризового управління. Принципи антикризового управління. Етапи проведення антикризового управління. Антикризові заходи. Методи антикризового управління. Стратегія і тактика антикризового управління. Політика антикризового управління. Тактики антикризового управління: захисна, наступальна. Антикризова програма підприємства: призначення, цілі і завдання розробки. План антикризових заходів. Джерело [1, 2, 3, 5, 6, 9].</p> <p>2. Самотестування.</p> <p>3. Розв'язання практичних завдань.</p>	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань
Практичне заняття Тема 3. Оцінка фінансового стану підприємства	16	<p>1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань. Необхідність оцінки фінансового стану для раннього визначення ознак кризового стану підприємства. Фінансовий стан підприємства. Оцінка фінансової стійкості підприємства. Ліквідність балансу і оборотних активів підприємства. Платоспроможність. Види платоспроможності. Ліквідність підприємства. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства з використанням методики діагностики платоспроможності Конона і Гольдера; методики кредитного скоринга. Джерело [1, 2, 4, 5, 9].</p> <p>2. Розв'язання практичних завдань.</p>	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань
Семінар-дискусія Тема 4. Інститут банкрутства як механізм регулювання економіки	12	<p>1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Суть, причини виникнення банкрутства. Закон України «Про банкрутство (неспроможність) підприємств». Заявник, кредитор, боржник, керівник санацією (санатор), розпорядник майном, ліквідатор. Банкрутство (неспроможність) підприємства. Незадовільна структура балансу. Причини банкрутства підприємства. Ранні ознаки банкрутства. Стадії банкрутства. Екстрені заходи для виходу з банкрутства. Види банкрутства. Органи управління банкрутством. Інститут банкрутства. Об'єкти управління банкрутством. Суб'єкти управління банкрутством. Агентство по питаннях запобігання банкрутству. Механізм управління банкрутством: методи, важелі, правове, нормативне, інформаційне забезпечення. Стадії процедури управління банкрутством: спостереження, фінансове оздоровлення (або санація підприємства), зовнішнє управління, конкурсне виробництво. Мирова угода. Джерело [1, 2, 4, 5, 6].</p> <p>2. Самотестування.</p> <p>3. Розв'язання практичних завдань</p>	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань

Вид та тема занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Змістовий модуль 2. Механізми стабілізації економічної діяльності підприємства			
Практичне заняття Тема 5. Діагностика вірогідності банкрутства підприємства	14	1. Методи діагностики вірогідності банкрутства підприємства. Коефіцієнт відновлення платоспроможності, коефіцієнт втрати платоспроможності. Експрес-діагностика банкрутства. Статистичні методи оцінки вірогідності банкрутства підприємства. Експертні методи діагностики кризового стану підприємства. Динамічний підхід до діагностики банкрутства. Інтегральна оцінка ринкової, виробничої, кадрової і фінансової можливостей підприємства. Діагностика фінансового стану і загрози банкрутства підприємства на базі дослідження його грошового обороту. . Джерело [1, 2, 4, 5, 6]. 2. Самотестування.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань
Семинар запитань і відповідей Тема 6. Діагностика наслідків виникнення ситуації банкрутства	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Початкові передумови дослідження зобов'язань неплатоспроможного підприємства. Основні види господарських зобов'язань підприємства. Класифікація зобов'язань підприємства. Умови порушення справи про банкрутство підприємства. Кредитори підприємства. Права кредиторів підприємства по відношенню до підприємства-боржника. Склад банкрутних зобов'язань. Структурно-логічна послідовність визначення і аналізу зобов'язань кризового підприємства в ході діагностики наслідків виникнення ситуації банкрутства. Черговість задоволення вимог кредиторів. Фінансові наслідки виникнення ситуації банкрутства і методологічні основи їх прогнозування. Імітаційна модель руху грошових коштів підприємства в ході проведення ліквідаційної процедури. Система показників експертної оцінки фінансових наслідків виникнення ситуації банкрутства. Джерело [1, 2, 4, 5, 9]. 2. Розв'язання практичних завдань.	Фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань
Практичне заняття Тема 7. Потенціал виживання підприємства	13	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Суть дефініції «потенціал виживання підприємства». Виживання (самозбереження) підприємства. Стратегічний потенціал підприємства. Ринковий потенціал підприємства. Конкурентоздатний потенціал підприємства. Потенціал можливостей пристосування. Здібність до виживання підприємства. Категорія «економічної можливості» підприємства. Оцінка економічної можливості. Центр тяжіння і точка опори. Критерій економічної можливості. Антикризовий потенціал підприємства. Санаційна можливість. Ресурсні передумови виживання підприємства. Види ресурсів. Ресурсний потенціал підприємства. Структурно-логічний порядок оцінки ресурсних передумов виживання підприємства. Джерело [1, 2, 4, 5, 6]. 2. Самотестування. 3. Розв'язання практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань
		1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Антикризова програма підприємства: призначення, цілі і завдання розробки. План антикризових заходів. Бізнес-план фінансового оздоровлення.	

Вид та тема занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Практичне заняття Тема 8. Формування антикризової програми підприємства	13	Мета розробки бізнес-плану фінансового оздоровлення. Санація. Проект санації. Загальна характеристика антикризового інструментарію підприємства. Класифікація антикризових заходів. Управління розробкою антикризової програми підприємства. Формування антикризової програми. Принципи формування антикризової програми. Етапи формування антикризової програми підприємства. Вимоги, що пред'являються до методичного інструментарію розробки антикризової програми. Джерело [1, 2, 4, 5, 6]. 2. Самотестування. 3. Розв'язання практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування
Практичне заняття Тема 9. Механізми стабілізації господарсько-фінансової діяльності підприємства при загрозі банкрутства	13	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Внутрішні механізми фінансової стабілізації підприємства. Етапи фінансової стабілізації підприємства в умовах кризової ситуації. Види внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства. Оперативний механізм фінансової стабілізації. Принцип «відсікання зайвого». Тактичний механізм фінансової стабілізації. Матриця фінансової рівноваги. Принцип «стискування підприємства». Стратегічний механізм фінансової стабілізації. Моделі стійкого економічного зростання підприємства. Санація як ключовий інструмент антикризового управління. Досудова санація. Види санації. Етапи проведення санації. Заходами щодо відновлення платоспроможності. Форми санації залежно від глибини кризового стану підприємства і умов надання йому зовнішньої допомоги. Різновиди реорганізації підприємств. Оцінка ефективності санації. Джерело [1, 2, 4, 5, 6]. 2. Самотестування. 3. Розв'язання практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань

7. Результати навчання

1.	Вивчення сутності та методології дослідження кризових явищ в діяльності підприємства
2.	Розуміння сутності та методології антикризового управління підприємством
3.	Володіння методикою оцінки фінансового стану підприємства
4.	Вивчення інституту банкрутства як механізму регулювання економіки
5.	Володіння методикою діагностики вірогідності банкрутства підприємства
6.	Вивчення методичних основ діагностики наслідків виникнення ситуації банкрутства
7.	Вміння формування антикризової програми підприємства
8.	Вивчення механізмів стабілізації господарсько-фінансової діяльності підприємства при загрозі банкрутства

8. Форми навчання

Лекції, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота (підготовка презентацій, рефератів, самостійне опрацювання додаткових питань за наведеним переліком літератури).

9. Методи оцінювання

Курсова робота, екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються у випадку проведення екзамену: на протязі семестру (50 балів) та при проведенні підсумкового контролю - екзамену (50 балів).

Оцінювання протягом семестру

№ теми практичного заняття	Вид роботи/бали					
	Тестові завдання	Задачі, завдання, кейси тощо	Обговорення теоретичних питань теми	Індивідуальне завдання	ПМК	Сума балів
Модуль 1						
Змістовий модуль 1						
Тема 1	1		2	2		5
Тема 2	1		2			3
Тема 3	1	2		4		7
Тема 4			2	2		4
Разом за змістовий модуль 1	3	2	6	8	3	22
Змістовий модуль 2						
Тема 5	1	2		2		5
Тема 6		2		2		4
Тема 7	1	2	1	2		6
Тема 8	1	2		2		5
Тема 9	1	2		2		5
Разом за змістовим модулем 2	4	10	1	10	3	28

Разом за модуль 1	7	12	7	18	6	50
Модуль 2						
Курсова робота				100		100
Разом за модуль 2				100		100

Оцінювання студентів при проведенні екзамену з використанням комп'ютерної програми «TestXPro»

Оцінка на підсумковому контролі складається з двох елементів:

0-30 балів - теоретична частина (тестування);

0-20 балів – практична частина (розрахункове завдання).

Набрані бали за виконання теоретичної та практичної частин сумуються. Сума складає загальну кількість балів, отриманих за екзамен.

Теоретична частина екзамену включає тестові завдання (30 тестових завдань).

Оцінювання тестових завдань (30 тестових завдань по 1 балу) проводиться на основі інформації, яку надає комп'ютер за результатами тестування (кількість правильних відповідей). Правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в один бал.

Загальне оцінювання теоретичної частини екзамену відбувається шляхом підбиття підсумку або сумування балів, які набрали студенти під час тестування.

Оцінювання результатів виконання практичної частини (2 розрахункових завдання по 10 балів) здійснюється відповідно до шкали оцінювання практичної частини

Шкала оцінювання практичної частини	
Сума балів	Критерії оцінювання
10	Завдання виконано у повному обсязі, відповідь обґрунтована, висновки і пропозиції аргументовані, розрахунки правильні, оформлення відповідає вимогам
7	Завдання виконано у повному обсязі, але допущено незначні неточності в розрахунках або оформленні, прийняті рішення недостатньо аргументовані
4	Завдання виконано не менше ніж на 70% при правильному оформленні або не менше ніж на 80%, якщо допущені незначні помилки в розрахунках чи оформленні
0-3	Завдання виконано менше ніж на 70%, допущені помилки в розрахунках чи оформленні, прийняте рішення не аргументовано

Оцінювання студентів при проведенні екзамену без використання комп'ютерної програми «TestXPro»

Оцінка на підсумковому контролі складається з двох елементів:

0-30 балів - теоретична частина (тестування);

0-20 балів – практична частина (розрахункове завдання).

Набрані бали за виконання теоретичної та практичної частин сумуються. Сума складає загальну кількість балів, отриманих за екзамен.

Теоретична частина екзамену включає тестові завдання (30 тестових завдань). Оцінювання тестових завдань (30 тестових завдань по 1 балу) проводиться на основі підрахунку кількості правильних тестів. Правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в один бал.

Загальне оцінювання теоретичної частини екзамену відбувається шляхом підбиття підсумку або

сумування балів, які набрали студенти під час тестування.

Оцінювання результатів виконання практичної частини (2 розрахункових завдання по 10 балів) здійснюється відповідно до шкали оцінювання практичної частини.

Шкала оцінювання практичної частини	
Сума балів	Критерії оцінювання
10	Завдання виконано у повному обсязі, відповідь обґрунтована, висновки і пропозиції аргументовані, розрахунки правильні, оформлення відповідає вимогам
7	Завдання виконано у повному обсязі, але допущено незначні неточності в розрахунках або оформленні, прийняті рішення недостатньо аргументовані
4	Завдання виконано не менше ніж на 70% при правильному оформленні або не менше ніж на 80%, якщо допущені незначні помилки в розрахунках чи оформленні
0-3	Завдання виконано менше ніж на 70%, допущені помилки в розрахунках чи оформленні, прийняте рішення не аргументовано

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	3, «задовільно»
60-69	E	
59-30	FX	2, «незадовільно»
0-29	F	

11. Методичне забезпечення

1. Електронний конспект лекцій.
2. Методичні рекомендації для вивчення дисципліни.
3. Комплекти індивідуальних завдань.
4. Навчальна та наукова література, нормативні документи.

12. Рекомендована література

Основна

1. Єрмак С.О. Антикризове управління підприємством. Конспект лекцій [Текст] : для студ. спец. 076 «Підприємництво, торгівля і біржова діяльність», ступінь магістр / С.О. Єрмак. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 81 с.

- Фролова Л.В. Економічна діагностика діяльності підприємств: методичний та практичний інструментарій: Навч. посіб. / Л.В. Фролова, О.О. Никитенко, С.О. Єрмак, Л.В. Івкова. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. - 158 с. (укр.мов.).
2. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: підручник / Л. О. Лігоненко. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. — 824 с.
 4. Данилко В.К. Антикризове управління підприємством: конспект лекцій / В.К. Данилко, Г.Ю. Ткачук. – Житомир: Жит. держ. технолог. ун-т, 2015. – 83 с.
 5. Антикризове управління підприємством: теорія та практика: навч. посіб. для вищ. навч. закл. екон. і менедж. спец. / Г. А. Дорошук, Н. М. Дашенко ; М-во освіти і науки України . – Л. : Новий Світ-2000, 2010 . – 332 с.

Допоміжна

6. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.О. Василенко . – К. : ЦУЛ, 2003 . – 504с.
7. Антикризове фінансове управління підприємством: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С.Я. Салига [та ін.] ; ЗІДМУ . – К. : Центр навчальної літератури, 2005 . – 208с
8. Штангрет А.М. Антикризове управління підприємством : навчальний посібник / А.М. Штангрет, О.І. Копилюк . – К. : Знання , 2007 . – 335с.
9. Колісник М.К. Фінансова санація і антикризове управління підприємством: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М.К. Колісник, П.Г. Ільчук, П.І. Віблій; Нац. ун-т "Львів. політехніка" . – К. : Кондор, 2007 . – 272с.
10. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Кривов'язюк ; Волин. ін-т економіки та менедж. , Луц. держ. техн. ун-т . – К. : Кондор, 2008 .
11. Антикризисное управление: теория, практика, инфраструктура/ М.Д. Аистова [и др.] ; ред. Г.А. Александров . – М. : БЕК, 2002 . – 544с.
12. Баринов В.А. Антикризисное управление: учеб. пособие для студ. экон. спец. / В.А. Баринов . – М. : ИД ФБК-ПРЕСС, 2002 . – 520с.
13. Татарников Е. А. Антикризисное управление предприятием. Ответы на экзаменационные вопросы / Е. А. Татарников, Н.А. Новикова. – М. : Экзамен, 2005 . – 256с.
14. Антикризисный менеджмент/ Под редакцией проф. Грязновой А.Г. - М.: Ассоциация авторов и издателей "ТАНДЕМ". Издательство ЭКМОС, 2009. – 368 с.
15. Лешенко М.Л. Оздоровлення підприємств в умовах кризи: навчальний посібник / МЛ. Лешенко. - Житомир: ЖІТІ, 2008. – 312 с.

Інформаційні ресурси

16. Електронна бібліотека – <http://nashol.com/2012062265660/antikrizisnoe-upravleniebelyaev-a-a-korotkov-e-m-2011.html>
17. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
18. Державна система розкриття інформації про емітенти цінних паперів [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua/emitents>
19. База даних компаній України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.kompass.ua>
20. Портал української промисловості [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.minprom.com.ua>

21. Електронна бібліотека – <http://www.razym.ru/biz/menedgment/>
22. Інформпортал «Корпоративный менеджмент» – <http://www.cfin.ru/management>
23. Електронна бібліотека – <http://www.xcomp.biz/>